

Beck, U. (2004) *Společnost světového rizika znovu: hrozba terorismu*. In Beck, U.: *Společnost světového rizika*. Sociologické nakladatelství, Praha, str. 294-314.

Klíčová slova: terorismus, globální společnost, světové riziko

Světová riziková společnost ještě jednou: hrozba terorismu

Obsah: V úvodu autor zmiňuje útoky na Twin Towers z 11.zář 2001. Základní jeho tezí je, že zhroucení jazyka, ke kterému podle něho 11. září došlo, vyjadřuje základní situaci 21.století, situaci života v tom, co autor nazývá „světovou rizikovou společností“. Textu se dále autor snaží objasnit samotný pojem „světová riziková společnost“, jaká je politika této společnosti ve spojení s hrozbou terorismu, jaké důsledky má tato společnost pro sociální vědy.

Na začátku autor zmiňuje události jako Černobyl, globální oteplování, nemoc šílených krav, debatu o lidském genomu, asijskou finanční krizi či právě útoky z 11. září. Tyto události podle něho charakterizují globální rizikovou společnost. Pojem se také snaží vysvětlit na příkladu jednání komise stanovené americkým kongresem, která měla za cíl určit, jak sdělit „budoucnosti“ informaci o uloženém jaderném odpadu. Aby lidé např.za 10 000 let pomocí nějakých symbolů o tomto věděli a byli varováni. Komisi tvořili odborníci z různých oborů (lingvisté, psychologové, molekulární biologové....). Doporučení byla například: použití symbolu lebky s překříženými kostmi nebo užití desky s varováním ve všech možných jazycích. Ani jedno však nebylo schváleno, lebka vyjadřuje také označení jedu, či pirátskou vlajku, současným jazykům bude rozuměno max. 2000 let. Výsledkem jednání byl verdikt, že odpověď na otázku není možná. Nekontrolovatelné šíření modernizace může mít důsledky, které mohou ohrozit veškerý život na zemi.

Ve světové rizikové společnosti dochází k tomu, že vstupujeme do světa nekontrolovatelného rizika a nemáme přitom ani jazyk, kterým bychom popsali čemu čelíme. Jedná se o stírání hranic nekontrolovatelných rizik- prostorového, časového a sociálního rozměru. Prostorová rizika se týkají v menší či větší míře všech- klimatické změny, znečištění vzduchu, ozonová díra. Časová rizika jsou spojena s obdobím nebezpečí spojeného např. s jaderným odpadem. Ze sociálního hlediska lze tedy jen těžko určit, kdo způsobuje environmentální rizika či finanční krize. Jak lze předstírat kontrolu nad něčím, co je v podstatě nekontrolovatelné??

Ve světové rizikové společnosti lze rozdělit minimálně 3 osy konfliktu- ekologické konflikty (globální samy o sobě), globální finanční krize (zprvu může být individualizována a nacionalizována) a hrozbu globálních teroristických sítí (posilují moc vlád a států, především od 11.zář).

Globální rizika jsou rozložena nerovnoměrně, v periferii se světová riziková společnost nejeví jako endogenní proces, proti němuž lze bojovat národním rozhodováním, ale jako proces exogenní, který je poháněn rozhodnutími takzvaného centra. Toto je výrazné v případě globálních finančních krizí, kdy regiony na periferii mohou upadnout do depresí, které obyvatelé centra vůbec jako krize neregistrují. Více je periferie postižena i v případě ekologické a teroristické hrozby. Avšak, protože se tyto problémy týkají všech, dávají v každé zemi vzniknout společnému globálnímu zájmu. Lze mluvit o základech společného globálního osudu. Řešení globálních problémů nelze uskutečňovat válkou, ale vyjednáváním a dohodou. Slogan ze 70.let „make love, not war“ by na začátku nového století zněl spíše „make law, not war“.

Další osu rizika představují globalizované finanční trhy. Finanční zvraty mohou mít také katastrofální důsledky (světová krize 1929). Brettonwoodský systém představoval po 2.

sv. válce řešení globálních ekonomických problémů. Od 70. let však byly tyto instituce rušeny a nahrazovány ad hoc řešeními.

Dopady ekologických a globálně finančních rizik působí přes hranice jednotlivých teritorií, což je činí globálními. Ekologická rizika přicházejí zvenku, zatímco finanční vznikají v ústředí sociální struktury. Obě tato rizika však vznikají jako nezamýšlené vedlejší důsledky rozhodování společnosti.

Oproti tomu teroristická aktivita je záměrně „zlá“. Princip náhody je nahrazen principem záměrnosti. Teroristická hrozba v sobě ukrývá nedůvěru (ve spoluobčany, cizince, vlády...). Privátní pojištění je zčásti nahrazeno státním, jak se vypořádat s náklady spjatými s terorismem a jak je rozdělit mezi firmy, pojišťovací společnosti a státy??

Otázkou je rovněž kdo určuje identitu nadnárodního teroristy? Jsou to mocné vlády a státy, které definováním svého teroristického nepřítele zvyšují jejich vlastní moc. Autor se zastává u Bushova postoje k terorismu a tvrdí, že Bush svými výroky o tom, že teroristé musí být zničeni v nich právě posiluje uznání jejich síly. Environmentální a finanční globální rizika nejsou dosud plně uznána, zatímco teroristické skupiny se díky děsivým obrazům, které o nich Washington a New York vytváří ihned etablovaly jako noví globální hráči, soupeřící v očích světa s národy, ekonomikou a společnostmi.

Všechna tři jmenovaná rizika však vzájemně na sebe působí. Terorismus roste s technickým pokrokem, tj. finanční a komunikační technologie jsou tím, co umožnilo globální terorismus.

11. září a s ním spojená hrozba terorismu zapůsobilo tak, že soupeřící tábory a národy světa se alespoň na chvíli spojily proti globálnímu nepříteli. V této kapitole autor šest poučení, která je z této události možné vyvodit. První z nich hovoří o tom, že teroristický útok měl opačný účinek, než jakého chtěli teroristé dosáhnout. Svět je posunut do nové fáze globalizace, do fáze globalizace politiky a formování států v rámci nadnárodních kooperujících sítí. Zdrojem nových svazků se stal společný strach lidstva. Druhá teze hovoří o tom, že globální aliance tkví v tom, že jejím účelem je zachovat vnitřní, a nikoli vnější bezpečnost. Hovoří o tom, že idea národního státu je mrtvá. Zahraniční a vnitřní politika, národní bezpečnost a mezinárodní spolupráce jsou dnes vesměs propojeny. Ovšem po teroristických útocích je role státu zpět ve smyslu zajištění bezpečnosti, vlády se stávají stále mocnějšími. Za třetí autor uvádí, že 11. září odhalilo nedostatky neoliberalismu jako řešení světových konfliktů. Dogmata neoliberalismu, že ekonomika vytlačí politiku, že se sníží role státu, ztrácejí ve světě rizik svoji sílu. Uvádí se zde zranitelnost Ameriky např. privatizováním letecké dopravy, narozdíl od Evropy, kde tomu tak nebylo. „Stát se může zneoliberalizovat až k smrti.“ Do popředí se vracejí pravdy, které byly odsunuty stranou- stát nemůže existovat bez daní. Bez veřejné sféry, demokracie a občanské společnosti nemůže existovat legitimita a bez legitimacy není možná bezpečnost. Lidská důstojnost, kulturní identita a jinakost musí být v budoucnu brány vážněji. od 11. září se uzavřela propast mezi světem těch, kdo z globalizace těží a těch kdo se jí cítí být ohroženi. A právě těm musí Západ ve svém vlastním zájmu pomáhat. Za čtvrté se autor vrací ke svému tvrzení, že žádný národ nemůže svoji bezpečnost zajistit sám. Rostoucí vzájemná závislost a spolupráce (snížení autonomie) vede ke zvýšení suverenity. Sdílená suverenita pak suverenitu nesnižuje, ale zvyšuje. To činí kosmopolitní suverenita v éře světové rizikové společnosti. V pátém a šestém poučení se autor zabývá politikou nového amerického impéria a vztahem dohlížitelského a kosmopolitního státu. Jestliže má svět přežít toto století, musí nalézt způsob, jak civilizovat světovou rizikovou společnost. Je zapotřebí nové silné ideje. Autor navrhuje ideu kosmopolitního státu, založenou na uznání jinakosti jiného.

Komentář, otázky: Celý článek se v podstatě odvíjí od data 11. září 2001, kdy byl svět svědkem jednoho z největších teroristických útoků moderní doby. Autor velmi podrobně

rozebírá situaci ve světě, která po tomto útoku nastala. Rozebírá především roli Spojených států v globální společnosti a zabývá se kritikou neoliberálního státu jako trvale neudržitelného modelu. Mnohdy je však proti neoliberální pohled z mého hlediska až příliš kritický, protože neoliberalismus s sebou může přinést také řadu nových dalších možností. V článku jsou naznačena také řešení jednotlivých problémů, které autor v nové globalizované společnosti nalézá.

Proč vlastně něco jako globální teroristické útoky existuje?

Jak čelit hrozbě globálního teroristického útoku?

Jak stabilní je moc USA v dnešním rizikovém světě?

Podporují USA svým přístupem v teroristech jejich potenciální sílu a moc?

Je hrozba terorismu opravdu tak nebezpečná, nebo jen zastírá vážnější globální témata?